

dermate elastisch zijn dat ze voldoende potentie hebben om nog meer betekenis-
sen toe te kunnen laten. Het begrip **filosofie** is een voorbeeld van zo'n metafoor:
verlangingen naar wijsheid is een goede poging om de ervaring van het filosoferen
uit te drukken maar er blijft wel iets onbepaalds over.

1.5 Concretiseren

Statig kwam de plompe Buck Mulligan uit het trapgat met een beken schuim
waarop een spiegel en een scheermes gekruist lagen.

~ James Joyce/Ulysses²⁵⁰

De verhaaltechniek die de romanschrijver James Joyce hanteert, is bedoeld om de
lezer zo dicht mogelijk bij de continue stroom van indrukken te brengen, zoals die
in het bewustzijn van zijn personages plaatsvindt. Met de techniek van 'stream of
consciousness' tracht de auteur het menselijke denken met al zijn grilligheden na
te bootsen. Het door hem beschreven proces van het denken is gefragmenteerd,
onaf, neemt onverwachte wendingen, heeft kop noch staart en is door de lezer
lastig te volgen. Dat is enigszins bevreemdend want je eigen denken erbaar je
hoogstwaarschijnlijk niet als chaotisch of onbegrijpelijk. Het zijn immers je eigen
gedachten en ervaringen die zich aan je voordoen. Toch ben je in staat om die
chaotische werkelijkheid te begrijpen. Het zijn de door het verbeeldingsvermogen
bewerkte indrukken van de werkelijkheid. Omdat het je eigen reflecties zijn, kan
je ze begrijpen. Ze verbinden je met je eigen verleden en je huidige positie in de
werkelijkheid. Je maakt met je **verbeeldingskracht** van deze brij aan ervaringen
een samenhangend verhaal met een begin en een eind. Met zo'n verhaal houd
je grip op de werkelijkheid. Je bent dan aan het *Concretiseren*: het *ver-talen* van je
ervaringen in een beeldend verhaal.

Dat vertaalproces bevat ten minste twee bewegingen. De eerste beweging is
het begrijpelijk maken van de indrukken uit de werkelijkheid, zoals ervaren vanuit
je huidige perspectief. Wij hebben dit waarnemingsproces al in het filosofische
Kijken, Luisteren en Voelen beschreven. Voor de filosofische wending van het Con-
cretiseren zijn hierbij vooral de feiten van belang. De andere wending bestaat uit

250. Uit Ulysses van James Joyce, eerste zin.